

Olgu tervitatud SUVI ja ... Tõstamaa!

Sõin ja jõin seal minagi ...

Leedi reisil.

Täna lehes:

<i>Volikogu otsustas</i>	lk 2
<i>Ranna- ja puisniitude hooldamine</i>	lk 2
<i>Kuninga uued rõivad</i>	lk 2
<i>SAPARDI toetusega külmkapp või nõude- pesumasin</i>	lk 3
<i>Rahvaliidu noored koguvad jõudu</i>	lk 4
<i>Pudrupidu</i>	lk 4
<i>Käisime Prahlas</i>	lk 5
<i>Tõhela kodukohapäev</i>	lk 6
<i>Elu keerleb ümber raha</i>	lk 7
<i>Õnnitlused ja kuulutused</i>	lk 8

Tõstamaa ja Varbla tulevik Koolinoorte Laulu- ja Tantsupeol.

Tõstamaa Vallavolikogu otsused

14.06.2002. a. nr 14

Volikogu liikmete arvu ja valimisringkondade arvu määramine

Lähtudes kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse paragrahvi 16 lõikest 2 kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse (RT I 2002, 36, 220) paragrahvist 7 ja paragrahv 8 lõikest 2 :

1. Määrata järgneva volikogu liikmete arvuks 9 (üheksa).
2. Moodustada Tõstamaa vallas seoses kohaliku omavalitsuse volikogu valimisega üks valimisringkond.

14.06.2002. a. nr 15

Valimiskomisjoni moodustamine

Lähtudes kohaliku volikogu valimise seaduse (RT I 2002, 36,220) paragrahvi 19 lõikest 3:

1. Lugeda valimiskomisjoni esimeheks vallasekretär Eve Sahtel;
2. Nimetada valimiskomisjoni liikmeteks:
  - Karin Randmäe
  - Liivi Heamets
  - Liia Oidjärv

asendusliikmeteks:
Mare Pärna
Zeena Kask

Heino Tamm
volikogu esimees

Väärtuslike ranna- ja puisniitude hooldamine

On alanud ranna- ja puisniitude hooldustoetuste taotlemise aeg!

Väärtuslikud niidud on spetsialistide poolt kindlaks määratud ja sellest vast ka kõiki maaomanikke teavitatud (eelmisel aastal saatsime teated ja joonised ka inimestele koju).

Hooldustoetuse saamiseks on vaja täita uus kindla vormikohane avaldus.

Need on saadaval nii vallavalitsuses kui Pärnumaa Keskkonnateenistuses, ka internetis koduleheküljel.

Avaldusele tuleb lisada koopiad katastriüksuse plaanist ja kinnistamisotsusest. Kui teil ei ole maa veel kinnistus, siis tõendid maa kasutamise kohta saadab vallavalitsus

ise keskkonnateenistusele augusti kuus teie avaldusele järgi.

Avaldused tuleb viia/saata Pärnumaa Keskkonnateenistusele hiljemalt **01. augustiks**. Aadress on Paul Kerese 4, Pärnu.

keskkonnanõunik
Raine Viitas

Kuninga uued rõivad

Tõstamaa vald sai kümne aastaseks. Kümne tegutsemisaasta jooksul korda saadetu ja palju muudki olulist ja väärtuslikku on pandud kokku ühte raamatusse "Tõstamaa vald 10". Klantstruktuuris üllitis on nägus suveniir külalistele ja nii mõnelegi tõstamaalasele kroonikaks järgmistele põlvedele tallehooldamiseks. Jaagu-ranna lillelaagrist ja selle ettevõtmistest on aga kroonikasse jäänud vaid pisike täpik kərbsemusta. Jaaguranna Lillelaager, mis on tegutsenud 1996 aastast ja on atesteeritud puhkeküla-laagrina, pole kantud majutuskohana valla turismikaardile, kui samal ajal valla

"visiitkaardil" koos atesteeritud Riida turismitalu- ja RMK puhkemajaga on trükitud ära nn. põranda-alused puhkeasutused, mis ei ole atesteeritud. Atesteerimistunnistusi annab välja vald. Seega pidid koostajad teadma, kes on atesteeritud, kes mitte. Peale meie on teisigi väike-ettevõtjaid, kes pole pääsenud õukonna "punasele vaibale", kes on ilma jäetud valla aastapäeva "kuldkirjaga" kutsest. Ju me oleme vallas sedavõrd väikesed tegijad, et kroonikasse pole pääsenud, ei Seliste kirikus tehtu, ei ükski lastelaager, mida vaatamas käidud nii Rootsist kui Soomest, ei lilleseade laagrid, kus käiakse õppimas

Togljatist, Moskvast, Uzgorodist, Helsingist, või siin õpetust andnud maaimakuulsad lektorid Soomest ja Jaapanist. Jääb üle vaid imestada, miks peaks sedavõrd mängima vallale senini lojaalsete inimeste tunnetega, kui juba mõne kuu pärast on taas valimised? Kas usutakse endiselt sinisilmselt, et ei leidu üht õuenarriks tehtut, kes ütleks välja, et kuningas on ju alasti?

Jaak Tomson
Jaaguranna Lillelaager
(puhkeküla-laager)

SAPARDi toetusega saab soetada külmkapi või nõudepesumasina

Kas te teate, et maaturismiga tegelevad ettevõtjad saavad poole külmkapi või nõudepesumasina hinnast SAPARDi toetuse näol tagasi? Ei teadnud?

SAPARDist on räägitud kui Euroopa Liidu poolt Eesti põllumajandusele antavast abist. Vähem teatakse seda, et toetust on võimalik saada ka neil maapiirkonna ettevõtjatel, kes ei tegele põllumajandusega. Investeeringutoetust antakse ka maapiirkonnas alternatiivse majandustegevuse arendamiseks, seda toetusliiki nimetatakse SAPARDi kolmandaks meetmeks.

Selle meetme eesmärk on toetada uute töökohtade loomist ja maapiirkonna üldist majandustegevust. Toetus on mõeldud maaturismi ja sellega seotud tegevustesse, käsitööstusesse, teeninduslikku ettevõtlusesse, vähi- ja kalakasvatuse ning väikeettevõtetes toiduainete töötlemisse tehtavate investeeringute kompenseerimiseks. Tänavu saab selleks kasutada üle 143 miljoni krooni. Toetust saavad külades, alevikes ja alevites tegutsesvad ettevõtjad. Kindlaks määratud tegevusi ja investeeringuobjektide soetamist toetab SAPARD kuni 50% ulatuses.

Mille jaoks toetust saab?

Maaturismi toetus

Kui ettevõtjal on soov hakata tegelema maaturismiga ja ta plaanib teha turistide majutamiseks korda mõne kõrvalhoone ning tahab rajada oma metsa matkaraja või laagriplatsi, siis on tal selle jaoks võimalik toetust saada. SAPARDi toetust saab nii turistide majutamiseks kui ka toitlustamiseks vajalike hoonete ehitamiseks või rekonstrueerimiseks. Ka spordiväljakute, matkaradade ja laagriplatside rajamiseks kuluvast rahast pool on võimalik toetusena tagasi saada.

SAPARD toetab ka majutus- ja toitlustusettevõtetele esitatavate nõuete täitmiseks vajalike seadmete muretsemist. Siia alla kuuluvad näiteks veeboilerid ja sanitaartehnika, köögiseadmete osas külmkapid, nõudepesumasinad, kohvimasinad, praeahjud, pliivid, mikserid, grillid, rösterid jne. Kõiki seadmeid ei jõua siinkohal üles lugedagi.

Käsitöö toetus

SAPARDi toetust saavad ka käsitöö tegijad kudumismasinade, kangastelgede, kääruude ja vokkide ostmiseks ning puusepad puidutööriistade muretsemiseks. Toetatakse ka käsitööks vajalike hoonete ehitamist ning rekonstrueerimist. Keraamikutel on võimalik saada tagastamatut abi keraamikaahjude ja –tööriistade ostmisel.

Teenindusliku ettevõtluse toetus

SAPARD toetab ka teenindusliku ettevõtluse arendamist. Näiteks kui remondimees tahab rajada töökoda, kus ta hakkab ümberkaudsete talunike põllu- ja metsatehnikat remontima, siis on tal võimalik saada toetust nii diagnostika- ja remondiseadmete soetamiseks kui ka vajaliku hoone ehitamiseks või korrastamiseks.

Teenindusliku ettevõtluse raames toetatakse ka näiteks kartuli- ja kapsahoidlate ehitamist ning sinna vajalike seadmete soetamist. Siin kehtib aga nõue, et SAPARDi toetuse abil rajatud laos või hoidlas tuleb teenuse korras hoida ka teiste tootjate põllumajandussaadusi.

Toetust on võimalik saada ka eralasteaiaga alustamiseks ning selle tarbeks näiteks korteri rekonstrueerimiseks ja mänguväljaku rajamiseks.

Üheks alternatiivse tegevuse võimaluseks on grillsöe ja puiduhakke valmistamine ja toetust saab selle jaoks vajalike seadmete muretsemiseks.

Vähi- ja kalakasvatuse toetus

Ka vähi- ja kalakasvatamisest huvitatutel on SAPARDi toel võimalik rajada kalatiike või –basseine ning soetada kalade söötis-, puhastus- ja temperatuuri reguleerimise seadmeid. Toetus on ette nähtud ka kalahoidlate, haudemajade ja sisekasvatushoonete ehitamiseks või rekonstrueerimiseks.

Väikeettevõtetes toiduainete töötlemise toetus

Ja kõige viimase, kuid mitte sugugi vähemtähtsa tegevusena toetatakse kolmanda meetme raames ka toiduainete töötlemist ettevõtetes, kus on kuni 9 töötajat. Kümne ja rohkema töötajaga piima-, liha- ja kalatööstused saavad toetust SAPARDi teise meetme raames. Kui on aga tegemist väikese pagaritöökoja või jogurtivalmistajaga, siis on tootmishoonetesse, toidu töötlemise ja pakendamise seadmetesse ning ka külmutusseadmetesse investeeritud rahast pool võimalik toetuse näol tagasi saada.

Lisaks sellele saavad küla territooriumil tegutsesvad SAPARDi IV meetme toetuse abil parandada infrastruktuuri – ehitada või teha korda juurdepääsutee, rajada kanalisatsioon või liituda internetiga.

Valikuvõimalus on üpris suur ja toetatavaid tegevusi väga mitmeid. Antud teema kohta saab rohkem teavet internetileheküljelt

www.agri.ee/SAPARD või lähimast PRIA büroost, mis asuvad igas maakonnas. Büroodes on saadaval spetsiaalselt ettevõtjate jaoks koostatud abimaterjal, kus on kõik toetuse saamise tingimused lahti seletatud.

SAPARDi taotluste vastuvõtt kestab tänavu 27. septembrini, seega jõuab veel plaane teha ja projekte esitada.

Heli Raamets
PRIA pressiesindaja

Eestimaa Rahvaliidu Pärnumaa Noorteseksioon kogub jõudu

Rohkem kui 7000 inimesest koosneva liikmeskonnaga on Eestimaa Rahvaliidu Eestimaa suurim erakond. Üldse kuulub Eestis erakondadesse natuke üle 30 000 inimese, mis on kaduvväike protsent Eesti elanikkonnast. Paljudes Euroopa riikides on see protsent kuni kümme korda suurem. Tänapäevaks on ka ERL-i noorteühendus kasvanud jõudsalt üheks Eesti suurimaks. 2001. aasta maikuus loodud ühendus on ületanud oma liikmetega juba 1200 piiri. Erakonda kuulumine ei ole tabu, vaid näitab ühiskondlikku aktiivsust ja hoolivust. Eestimaa Rahvaliidu noored omavad kindlaid seisukohti ja väärtusi, mida soovitakse ellu viia. Vaatamata noorele eale on noorteseksioonid erinevates maakondades omandanud selged sihid ja suutnud aktiivselt sekkuda kohaliku piirkonna töödele. ERL Pärnumaa Noorteseksioon on loodud 23. novembril 2001. aastal. Asutamisest on möödunud pool aastat ja on paras aeg teha esimesed kokkuvõtted. Selle aja jooksul on

liikmeskond 2-kordistunud, on tegeletud organisatsiooni ülesehitamise ja arendamisega, liikmetega, ettevalmistusega sügisel toimuvateks kohalike omavalitsuste valimisteks. Väga oluliseks on olnud meie jaoks Noorteühenduse koolitused. Neid on olnud poliitikast eetikani ja meeskonnatööst analüüside tegemiseni. Samuti on toimunud mitmed üritused teavitamiseks elanikkonda meie väärtustest ja koolitamaks neid erinevatel aktuaalsetel ja rahvast lähedalt puudutataval teemadel. Esimese suurema üritusega saime ühelepoole 9. veebruaril Vändras. Spordipäev oli mõeldud eelkõige tutvumise üritusena. Tutvustasime juhatust liikmetele ja vastupidi. Öhtu lõppes Jaani baari saunas ja hiljem sealsel peol. 27. märtsil korraldasime loengu Euroopa Liidu põllumajandusest Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis, kus esines erakonna esimees Villu Reiljan. 28. märtsil toimus sarnane koolitus ka Tihemetsa tehnikumis, esinejaks Jaanus Männik.

Teemaks oli Eesti põllumajanduse seisund ja perspektiivid. Sarnaste koolitustega on plaanis jätkata ka tuleval kooliaastal. Seni suuremad üritused korraldasime volbriõöl Oidremal ja mõned päevad hiljem heategevuslik metsaistutus Tihemetsas. Kohaletulnud jäid üritustega väga rahule, lubati kindlasti teinekordki tulla.

Pärnu piirkonna noored on valitud ERL-i Pärnu maakonna juhatusse, omad esindajad on ka ERL-i volikogus. Järgmisena on plaanis korraldada 20. juulil matk Soomaale, jalgrattamatk ja mitmed koolitused. Kõige tähtsamad on siiski oktoobris toimuvad kohalike omavalitsuste valimised, kus Pärnumaa noored tahavad kindlasti sõna sekka öelda ja vähemalt kaks noort igasse nimekirja välja panna.

Eestimaa Rahvaliidu Pärnumaa
Noorteseksiooni esimees
Karel Tõlp

Kui Kungla rahvas kuldsel aal ehk kus Tõstamaal süüa saab ehk PUDRUPIDU

Nii naljakas, kui see ka on, tahab enamus inimesi iga päev süüa. Tõstamaal sama lugu - tõstamaalased ise ja suvel veel ports tuttavaid, külalisi, turiste jne. lisaks. Kaugeltki kõigil pole tahtmist kaunist suvepäevast suurt osa pliidi ees veeta, kõigil eelpool nimetatutest pole ehk pliitigi...Siis peab see igapäevane

(keskmiselt kolm korda) probleem mujal lahendatud saama. Mis meil siis pakkuda on? "Lucia" - avatud 24 h ööpäevas - menüü olemas, aga lähemalt tutvustada ei oska (kirjutaja viga, vabandan). Baar "Laine" - menüü olemas, suitsuvaba õhkkond - avatud E - R 9.00 - 17.00 L- P suletud, baar "Täring" - eksisteerib

Tellimuste ootel...

Tõstamaal - paikapidavad lahtiolekuajad ja menüü teadmata (kirjutaja süü - vist). Ja ... **"Must Roos"**, mis asub Tõstamaa aleviku Teeristi kauplusega (keldrikorrusel - suvel hea jahe!). Menüüs keskmiselt 20 nimetust (alkohol välja arvatud), avatud P- N 10.00 - 22.00, R - L 10.00

24.00. Püüan olla erapooletu, aga tundub, et seal on tõenäosus oma esmaseid vajadusi (söömine-joomine) rahuldada kõige lihtsam. Miks siis see PUDRUPIDU? Baaris "Must Roos" remonditi oma kööki ja asja lõpetuseks otsustati korraldada väikene pidu nn. püsiklientidele. Pakuti tõsist toitu - kartuliputru praetud liha ja sibulatega, ei puudunud ka rannarahvale olulised rullmopsid ja praetud silgud. Millegipärast meelitati naisi veel jäätisega. Joogid? - joogist me ei räägigi - keefir oli kindlasti! Ei ole see lugu mõeldud "lausreklaamina", aga tore on tõdeda, et meie vähestest ettevõtjatest mõnedki vahel viitsivad ennast natuke reklaamida - kõige käegakatsutavam võimalus on ju oma "Tõstamaa Tuuled".

Sõin ja jõin seal minagi

Pisut Praha reisist ja üldse reisimisest

Niisiis on reis möödas ja nüüd võib anda hinnangu nähtule, kogetule. Ma ei tea, kas olen vähenõudlik, kuid mina jäin reisiga väga rahule, nimelt sellega, mida pakkus reisifirma. Kõik, mis infolehel kirjas oli, sai nähtud. Muidugi oleks põhjalikum tutvumine Prahaga nõudnud rohkem aega, kuid mis parata. Kirjutama ajendas mind päris mitu asja. Kõigepealt see, et paljud õpilased ei olnud reisiga rahul. Liiga pikk sõit, nägid vähe ja ekskursioonid kallid. Ei tasu kurta asjade üle, mida meie muuta ei saa. Praha asub meist kaugel ja sinna sõitsime ju bussiga (mitte lennukiga). Seega on paratamatus, et sõidule kulus enamus 5-st päevast. Peale selle tuli ületada 4 riigipiiri, mis nõudis keskkelt läbi 10 tundi.

Aga on asju, mida me saame muuta. Ka bussisõit ise võib pakkuda toredat meelelahutust. Sõit läbi Poola

pakkus silmale tõelist naudingut. Meie võssakasvanud põldude asemel umbrohupuhtad lokkavad viljapõllud. Kaunite taradega piiratud ja hästi korrastatud erakrundid. Oli, mida vaadata, mille üle rõõmu tunda. Aga väsinud, magamata, öösel liiga tormiliselt aega viitnud inimene seda ei suuda.

Ja sellest nüüd järgnev ja üsna tõsine jutt. Alati kui läheme kodust kuhugi kaugele, esindame vähemal või rohkemal määral oma rahvast ja maad. Millistena me end üleval peame, selle järgi otsustatakse ka kõigi teiste üle. Kui üks-kaks inimest sülitavad tänavale, arvatakse, et see on meil kombeks. Ma tahaksin uskuda, et enamus teist ei käitu kodus nii nagu reisil. Loomuliku vaba käitumise ja "ülimalt" vaba käitumise vahel on suur vahe. Hea on see, et kohalikud meie keelest aru ei saa, muidu oleks

neile inimese anatoomia üsnagi vulgaarsel viisil selgeks tehtud. Ja mis puutub ekskursiooni hinnasse, siis oleks võinud mõnede kulutuste arvel kokku hoida, kusjuures need kulutused polnud teile ei eakohased ega tervisele kasulikud.

Lõpetada tahaksin aga ainult heaga. Väga meeldiva mulje jätsid Varbla õpilased. Ja mis oleks reis olnud väärt minu fantastiliste reisikaaslasteta "esimeselt korruselt". See aitas ebameeldivused unustada. Heitsime nalja, aasisime üksteist, nautisime uusi muljeid. Selliste kaaslastega läheks kohe luurele ja kaasa võtaks kindlasti ka Henri ja Steni, need kaks pisikest Tallinna poissi, kes oma nutikusega ja terase tähelepanuga meie meelt lahutasid.

Leedi Reisy

Vytase katedraal.

Meie tüdruk presidendi poisiga.

See oli läinud aastasaja viimasel veerandil, täpsemini 1984.aastal, kui Tõhela rahvas kogunes oma 1.kodukohapäevale. Kodukohapäeva mõtte algataja oli Vaike Hang. Tol ajal oli taoline kokkusaamine Eestimaal veel uudne üritus. Selle aasta 6.juulil kohtusime jälle, seekord juba 10.kodukohapäeval. Kokku oli tulnud peaaegu nelisada inimest, kes peavad kalliks oma või oma vanemate sünnipaika. Tulijaid oli nii Tallinnast kui Tartust, nii Keilast, Kehrast kui ka Tõstamaalt.

Päev algas piduliku lipuheiskamisega. Oli ülev hetk, kui hümnihelide saatel lipp masti tõusis. Sooviti kodukohapäeva head kordaminekut, jaksu nii korraldajatele kui osavõtjatele. 1.kodukohapäevast alates on korraldajate seas olnud Vaike Hang, Meeli Sutt, Silvi Rand. Neile kingiti Tõhela Külaseltsi poolt Tõhela embleemiga särvid.

7. kodukohapäevast alates on iga kokkusaamine olnud pühendatud mingile külale. Seekordne, juubelihõnguline kogunemine, oli pühendatud kunagise Leelaste põlisküla möödunud sajandi eluolu meenutamisele. Kuigi sellenimelist küla 1977.aastast enam pole, on ta siiski olemas osana Tõhela külast. Elatakse seitsmes elupaigas. Et veel mäletatav koos meiega ei kaoks, on

Jälle Tõhelas

Vaike Hang selle kõik kirja pannud kodukohapäevaks ilmunud raamatuks "Leelaste küla". Raamat on eelkõige küla inimestest, kes oma oskuste ja võimaluste järgi küla põlvest põlve kujundasid ning üles ehisid, maad harisid ja oma küla vaimu kujundasid. On Leelaste kuulsatest piimakarjadest ja kuulsatest hobustest, ränkadest tulekahjudest, salapiirituse vedamisest ja kõigest mida elu pakkus. Kirja on pandud 18 elupaiga kirjeldused.

Et kõigest täpset ülevaadet saada, sõitsime matkale Leelaste külla. Vaike Hangu juhtimisel käisime läbi kõik selle küla elupaigad. Iga maja või majaaseme juures kuulsime selle pere lugu, meenutati seal elanud inimesi ja nende ettevõtmisi. Matka ja kogu kodukohapäeva õnnestumisele aitas kaasa üleöö ilusaks muutunud ilm. Rahvamajas jätkati juttu Leelaste külast, allakirjutanu tegi kokkuvõtte senistest kodukohapäevadest, jagati tänukirju muuseumile annetanutele, oli mälestusi ja mõtisklusi. Otsustati, et jätkame kindlasti oma kodukohapäevadega ja kokku saame jälle 2004.aastal.

Ega siis ainult asjalikku juttu ei aetud, toimusid ka mitmed meelelahutuslikud ettevõtmised. Võrkpalliturniirist võttis osa mitu võistkonda, katsuti jõudu ja osavust sportmängudes. Eriti palju said lustida lapsed, tegutsesid laste töötoad. Neile algas hommik näomaalingute tegemisega, Ailega õpiti plastelliinimaali tegemist, joonistati kodukohapäeva, elevust pakkusid võistlusmängud.

Majas olid väljas mitmed näitused. Kõige ulatuslikum oli Vaike Hangu koostatud näitus "Leelaste küla". Sellel oli üle 200 foto, suur hulk

käsitööd, käsikirjalist materjali selle küla ja tema inimeste kohta. Oli näitus suguvõsaurijailt. Selle motoks oli: "Kuidas me saame lehti kasvatada, kui meil ei ole juuri.". Välja oli pandud nii sugupuid, kui ka muid suguvõsade uurimise materjale. Omanäolisema sugupuu oli kujundanud Hilja Raud, nimelt oli tema sugupuu riidele tikitud. Oli näitus Birgit Pere niplispitsi käsitöödest, väga imetlusväärset. Kaminatoas võis vaadata meie noore kunstniku Aile Adamsi maale ja joonistusi. Saalis näitasid oma näitusega joonistamisoskust lapsed, paraku ei küündinud nad veel Aile tasemele. Kõigile neile näitustele lisaks toimus veel kirikus fotonäitus "Tõhela elu ja inimesed". Vaatamist jätkus kõigile ja kõikjal.

Suurt elevust on alati pakkunud loterii. Nii ka seekord. Võite oli palju ja huvitavaid, nii enda tehtut kui poest ostetut. Peaaühinnaks välja pandud vasika võitis Lembit Karotamm Paikuselt.

Päeva lõpetasid simman ja tõrvikutega teatejooks, kus võitja sai õiguse lõkke süütamiseks. Pidulikkus kestis järgmise hommikuni.

Aitäh kõigile vaevanägijaile! Eriti südamlilik tänu Vaikele, kes väsimatu innuga ajab seda kodukoha ajaloo asja ja kelle sulest ilmus tänavu juba neljas Tõhela külade raamat. Tänu Tõhela Külaseltsile ja kõigile teistele abilistele. Suur tänu ka osavõtjatele, teie huvi innustab jätkama. Kohtumiseni kahe aasta pärast.

Silvi Rand

Tarkuseteri!

Iga lugu võib mitut mood rääkida.

Kreeka

Kõik loomulik on mitmekesine.

Prantsusmaa

Ivanil on omad kombed, Stepanil omad.

Vene

Mitmekesisus on elule võrdsiks.

Inglise

Kui kõik päevad oleksid päikeselised, kes ei sooviks siis vihma?

Jaapani

Isegi ühe käe sõrmed on erinevad.

Jugoslaavia

Kauges, kaunis, kommunismiootuse ajastus ei sobinud rahast üldse rääkida, aga nüüd ...

Elu keerleb ümber raha

(Eelmine osa ilmunud TT detsember 2001)

RIIA LINNA RAHAD.

(Vabaduserahad.)

Pärast ordu kokkuvarisemist (1561 a.), kus suur osa Liivimaast Poola alla läks, ei tunnistanud Riia linn Poola ülemvalitsust, vaid Rooma riiki kui ülemkaitsjat – mitte kui ülemvalitsejat. Riia iseseisvus kestis kuni 1581. aastani, kui tuli tunnistada Poola ülemvõimu. Selle aja kestel vermis Riia linn raha iseseisvalt ja need rahad on tuntud vabaduse rahadena. Rahade vermimist teostati Taani kuninga Valdemar II poolt Riia linnale antud vermimisõiguse alusel. (Riia peapiiskop sai müntide vermimisõiguse 1224. a.) Vermiti killinguid, feringuid, poolmarku ja taalreid. Taaler võrdus 18 feringuga, seega 4 ½ marka.

Kõigil Riia rahadel on ühelt poolt Riia suur vapp ja teiselt poolt Riia väike vapp. Äärekirjad 1573 aasta taalril: *CIVITATIS*18*F*RIGENSIS* ja DENARVIS+ARGENTEVS*XVIII+FERD*R. Aastatel 1562 – 1581 vermiti Riia linna poolt 52 erinevat münti: taalreid 5, pooltaalreid 2, margaseid 1, poolemargaseid 5, feringuid 9, 2 killingulisi 2, killinguid 26 ja artigeid 1. 1572. aastal vermiti ka kuld-margane, mis võrdus 3 1/8 tukatiga.

DAHLENI RAHAD

Peale Liivi ordu likvideerimist 1562. aastal moodustati Poola võimude poolt paremkalda Liivimaast nn. Daugava tagune hertsogkond. Selle kuberneriks oli algul Kettler (viimane Liivi ordumeister) kuis 1566.aastast leedukas J. Chodkiewicz. Daugava taguse hertsogkonna alla kuulus ka Eesti edela osa ühes Pärnu linnaga. Pärnus oli küllalt suur Poola garnison ja see tahtis palka (tollal oli ju palgasõjavägi), mis aga puudus see oli raha. Pärnu garnisoni palganõue ulatus juba 400000 zlotini. Eks siis kuberner J. Chodkiewicz andis 1571. aastal kuninga käsukirja alusel Pärnu asehaldurile Valentin Ueberfeldile ja Jakob Hincz'ile loa lüüa 26800 marka (5574 kg.?!?) hõbedat Liivimaa müntideks. Kuninga käsukirjas on vermimiskohana Kircholm (Salaspils),

kuid raha vermiti Riia lähedal Dahleni lossis. Riias ei olnud sellel ajal Poola võimudel võimalik raha vermida, kuna Riia ei kuulunud Poola ülemvõimu alla. Müntimine toimus 1572 – 1573 aastal. Selle rahaga maksti siis Pärnu garnisonile palka ja need killingid levisid Liivimaal väga laiatlaselt.

Vermiti taaler, mark, poolmark, fering ja killing. Esikülje äärekirjas MONE NOVA ARGENTE ja keskel raha väärdus koos aastaarvuga. Tagaküljel on Liivi vapp (tiivuline kotkapeaga lõvi, mõök käes) ja äärekirjaks: DUKATUS LIVONIE.

LIIVI SÕJAST JA SELLE TULEMUSEST

Venelased alustasid Liivimaa vallutamist 1558. aastal. Liivi ordu väed purustati 2. VIII 1560. aastal Oomuli lahingus (Härgmäe lahing, Ērgēme lahing – Lätis, Valka lähistel Omuli asula lähedal) Vene vägede poolt. 1561. aastal sekkusid Liivimaa jagamise Poola-Leedu, Rootsi ja Taani. Liivi ordu andis end Poola alla ja lõpuks likvideeriti. Vene väed tungisid kõigil rinnetel küllalt edukalt peale (Poola valduses olev Pärnu vallutati venelaste poolt 1575. aastal) ja 1577 aastal oli olukord, kus ainult Tallinn oli veel venelaste poolt vallutamata. Üllatav on see, et 50000-mehelisele Vene väele suutis Tallinn vastu panna ja selle ka tagasi lüüa. Suur osa oli siin ka eesti talupoegade lipkonnal, mida juhtis I. Schenkenberg (“... Peameheks valiti neile Ivo Schenkenberg, üks müntmeistri sell...” Balthasar Russow “Liivimaa kroonika II” Tartu 1921. Lk.94.) 1578.aastal Võnnu lahingus purustas Poola-Rootsi ühisvägi vene väeliväed ja nüüd kaldus vaekauss juba Poola, Rootsi ja Taani poolele. Eesti aladel olid rootslaste alluvuses võitlevad talupoegade lipkonnad eriti ägedad sõjamehed (juhtideks I. Schenkenberg, Harju-Madiselt pärinev Ohtra-Jürgen). Lahingud lahinguteks, need ei ole praegu meie huviobjektiks. Igal juhul jõuti nii kaugemale, et 15. I 1582.a. sõlmiti Pihkva lähedal Jam Zapolski külas Vene ja Poola vahel 10.aastaks

vaherahu, mille tagajärjel osa Liivimaast jäi Poola alla. Seda vaherahu pikendati hiljem. Kinnistus ka nimetus Liivimaa (poola k. Inflant) Väina jõest (Daugava) põhja pool asuvatele Poola aladele.

Rootsi ja Vene vahel sõlmiti 10. VIII 1583. aastal Pljussa jõe suudmes 3. aastaks vaherahu, mida hiljem pikendati. Selle vaherahu tulemusena jäi Rootsi valdustesse Eesti põhjapoolne osa.

Momendiks oli Eestimaale saabunud rahu ja jaotatud oli tema kolme riigi vahel: Taani – saared ja Lääne-Eesti; Rootsi – Põhja-Eesti ja Poola Eesti lõunapoolsed alad.

Taani Liivimaal oma rahasid ei verminud, küll aga Rootsis ja Poolas.

POOLA RAHAD LIIVIMAAL.

(Vermitud Riias)

Poola - Leedu mündisüsteemi põhiühikuks oli hõbekross, mida vermiti mündina alles 1526. aastast alates. Enne seda oli hõbekross arvestusühikuks 18 denaari kogumõistes. Suurimaks arvestusühikuks oli Poola zlott Zloti all mõistetati XIV – XV saj. Ungari tukatit (vääriskaal 3,45 g. kullas), mille kurss 1496.aastal määrati 30-le krossile. Kuigi tukati hind hiljem hõbemüntides tõusis tänu müntide halvenemisele jäi 30-krossine zlott arvestusmündina püsima Tõeline zlott mündina (hõbedast) vermiti alles 1663. aastal.

Kuna 1561. aastal algas sõda Liivimaal oli vaja tohutuid summasid sõjapidamiseks ja jällegi läks hoogu senisest kiiremini müntide pahendamise. Kuna Poola – Leedu rahad vermiti peaasjalikult Vilnos (Vilnius), siis on selge, et seal ei jõutud kogu vajaminevat raha vermida ja nii anti õigus Pärnu garnisoni palgaraha vermida Dahleni lossis.

Õnnitleme juulikuu sünnipäevalapsi!

<i>Olgu valgust üle varjude,</i>	Helga Vestmann	78	Leida Udu	71	
<i>olgu rõõmu üle murede,</i>	Salomia Eeriku	78	Velli Aksen	70	
<i>olgu tervist üle valude,</i>	Arno Jürgens	77	Jelena Oidjärv	65	
<i>olgu jõudu üle südametarude!</i>	Theodor Jürimaa	75	Endel Tõnisson	65	
	Laine Rand	75	Ülo Adler	60	
Alma Kaimak	88	Arteemi Udu	73	Milaine Allikas	60
Rodefia Vare	87	Herman Randmaa	72	Lea Lehola	50

Pühapäeval, 21. juulil kell 11.00

Seliste puukirikus

JUMALATEENISTUS

27. juulil algusega kell 10.00 toimub
Pootsis Peedimäel

POOTSI JÕLE

V etapp

Info tel. 052 76562 või 051 981389

16. - 18. august

TÕSTAMAA

VI

VALLAPÄEVAD

Jälgi reklaami!

Olete oodatud kõik Selistesse !

17. augustil

Kell 17.00

KÜLATOA AVAMINE JA SISSEÕNNISTAMINE

Seliste vanas koolimajas. TASUTA

Oodatud on kõik koduloo huvilised. Palume ka abi inimestelt, kel on fotosid või meenutusi Seliste ajaloo kohta, et saaksime külatuppa võimalikult huvitava väljapaneku tutvustamiseks oma külaelu muistsetest aegadest tänapäevani välja. Info tel. 58 198

Kell 18.00

KONTSERT-

JUMALATEENISTUS.LILLESEADENÄITUS

Seliste puukirikus. TASUTA.

Teenistust viib läbi preester Artaljon Keskküla. Tunniajalise kontsertprogrammiga esinevad Venemaa Riikliku Filharmoonia solistid Nizni-Novgorodist Galina ja Jevgeni Babinid, klaveril saadab Ülevenemaalise Konkurssi laureaat Jekaterina Bukina.

Lilleseadete näituse valmistab ette Jaaguranna Lillelaager Maardu Varjupaiga laste abiga. Kaugete külaliste sõidukulude katteks ootame kohapeal annetusi.

Kell 20.00

NÄITEMÄNG JA SIMMAN

Seliste rahvamajas PILET 15.-

Näitemängu "Hullud naised" esitavad Audruranna taidlejad.

Simmanit viib läbi ansambel "Alfons".

Avatud puhvet.

Kaunist õhtupoolikut Teile Selistes!

Lugupidamisega **Seliste külaselts**.

**Tõstamaa
valla
ajaleht**

Toimetus:

Lea Rannik Tõstamaa Raamatukogu
Alo Adler Tallinna Tehnikaülikool
Trükkinud OÜ Hansaprint

tel. 96 184

lea.rannik@mail.ee

tel. 96 231

alo.adler@mail.ee